

ЯК ГОВОРИТИ З БАТЬКАМИ ПРО КІР

Посібник для медиків

КІР В УКРАЇНІ

Спалахи кору

Спалахи цієї інфекції мають циклічний характер і відбуваються в Україні кожних чотири-п'ять років. Попередній спалах кору стався у 2017–2019 роках. Одна з причин цього — недостатнє охоплення щепленнями. Війна створює ще більш сприятливі умови для поширення кору через руйнування медичної інфраструктури, а відтак ускладнення доступу українців до медичних послуг, зокрема вакцинації, великих скупчень людей у прихистках, евакуаційному транспорті та центрах для переселенців. У таких умовах кір може поширюватися швидше, тому важливо захистити себе та дітей — вакцинуватися.

Кір — одна з найбільш заразних інфекцій, відомих у світі

9 із 10 неімунізованих людей, що контактують із хворим, будуть заражені.

Morbillivirus, вірус кору, швидко передається від хворої людини повітряно-крапельним шляхом, тобто під час вдихання найдрібніших крапель слизу, які потрапили в повітря при чханні, кашлі або розмові хворого. Вірус кору може жити в повітрі та на поверхнях до двох годин після того, як хвора людина залишила приміщення.

Тяжкий перебіг кору

Кір може мати тяжкий перебіг. Інкубаційний період хвороби (тобто період, коли симптоми ще не про-

являються) становить 10–12 днів. Перші симптоми хвороби такі: висока температура, головний біль, нежить, сухий кашель, збільшення лімфовузлів, запалення слизової оболонки очей (сльозотеча, світлобоязнь, гнійні виділення), пронос та блювання. На четвертий-п'ятий дні хвороби з'являється червоний висип — спочатку на шкірі голови й обличчя, а згодом по всьому тілі. Людина хворіє до чотирьох тижнів і довше. Хворі на кір часто потребують госпіталізації. Тривалий час вони є заразними: можуть поширювати кір за 4 дні до і через 4 дні після появи висипів.

Кір має серйозні ускладнення

Захворювання може призвести до пневмонії, вушної інфекції, запалення мозку — енцефаліту, інших серйозних ускладнень, а також до інвалідності та смерті.

Усі діти та дорослі, які не отримали щеплення, під загрозою

Хвороба небезпечна для всіх невакцинованих дітей та дорослих. У дорослих і дітей, молодших року, кір зазвичай має набагато тяжчий перебіг. Підлітки та дорослі, які раніше не хворіли на кір і не були вакциновані, також є вразливими до захворювання.

У вагітних жінок, не щеплених від кору, хвороба може спричинити передчасні пологи або призвести до народження дитини з малою вагою.

Невакциновані медичні працівники мають дуже високий ризик захворіти.

Ліків від кору не існує

Специфічного лікування від кору немає. Єдиний надійний захист від цієї небезпечної хвороби — вакцинація. Дотримання здорового способу життя, так званий «загальний імунітет» НЕ захищають від кору!

ЩЕПЛЕННЯ ВІД КОРУ — НАДІЙНИЙ ЗАХИСТ

Вакцина рятує

Щеплення проти кору проводять уже понад 50 років. Вакцина зарекомендувала себе як безпечний та ефективний спосіб профілактики. Саме завдяки вакцинації вдалося знизити захворюваність на кір у десятки разів. Тільки з 2000 по 2016 роки смертність від кору знизилася на 79%, а це означає, що вакцини зберегли 20,3 мільйона дитячих життів у всьому світі.

Від кору захистять дві дози вакцини

Вакцинація формує специфічний імунітет, унаслідок чого організм людини стає нечутливим до інфекції. Згідно з Національним календарем профілактичних щеплень, в Україні, в 12 місяців дитині роблять перше щеплення від кору, а в 6 років — ревакцинацію. Ці дві дози вакцини забезпечують захист організму від кору. Для дітей до 18 років вакцинація від кору в Україні є гарантованою державою, тобто безоплатною.

Вакцина проти кору безкоштовна для дітей в Україні

Вакцина проти кору входить до складу комбінованої трикомпонентної вакцини КПК (для профілактики кору, епідемічного паротиту, краснухи). Вакцини КПК містять живі атенуйовані (штучно ослаблені) віруси кору, паротиту і краснухи.

Наразі в Україні для щеплень КПК використовуються безпечні та ефективні вакцини

Пріорікс™/Priorix™ від GlaxoSmithKline Biologicals s.a та М-М-Р®II від Merck Sharp&Dohme LLC. За складом вони однакові, тож якщо людина отримала першу дозу однієї вакцини, то другу дозу вона може отримати тієї вакцини, яка є в наявності.

Вакцини розподіляються серед державних і приватних медичних закладів, які уклали договір із НСЗУ, щоб люди могли отримувати необхідні щеплення безкоштовно.

Захист від кору потрібен дитині, якщо:

- Дитині виповнилося 12 місяців: не зволікайте із щепленням КПК.
- Дитина старша від 1 року і ви пропустили перше щеплення: негайно надолужте його.

- Дитині 6 років — час отримати другу дозу КПК.
- Дитина пропустила другу дозу в 6 років — негайно зверніться до медичного закладу, адже тільки дві дози вакцини забезпечують повний захист.
- Дитині 6 та більше років, і вона не має жодного щеплення КПК — зробіть два щеплення з інтервалом в один місяць.
- Ви не пам'ятаєте, чи робили дитині щеплення КПК, і не маєте документальних підтверджень. У цьому випадку обов'язково вакцинують дитину! Додаткове щеплення від кору НЕ шкодить дитині, а навпаки — посилює захист.
- Дитина від 6 місяців контактувала з хворим на кір — рекомендовано негайно щепити дитину. Введена доза (нульова) не зараховується як перша доза вакцинації за віком. Подальші щеплення проводяться згідно з календарем профілактичних щеплень, з дотриманням інтервалу між нульовою дозою та подальшими плановими щепленнями не менше одного місяця.

Не відкладайте візит до лікаря — зробіть щеплення від кору!

Підлітки та дорослі також потребують захисту від кору

Під час спалаху це дуже важливо, адже дорослі, як і діти, можуть захворіти на кір, мати тяжкий перебіг хвороби й потребувати госпіталізації. Інфекція може викликати ускладнення (пневмонію, енцефаліт), призвести до інвалідності та смерті.

Якщо у вас є сумніви щодо того, чи хворіли ви в дитинстві на кір або чи були вакциновані від кору, потрібно зробити щеплення від цього високозаразного захворювання принаймні однією дозою.

Підлітки, які не отримали вакцину КПК, можуть щепитися нею безоплатно до 18 років. Зазвичай дорослі можуть отримати щеплення від кору за власний кошт, і схема імунізації передбачає введення двох доз вакцини КПК (від кору, паротиту та краснухи) із мінімальним інтервалом у 28 днів.

Під час спалаху дорослим, які не хворіли на кір і не були щеплені раніше, за наявності достатньої кількості вакцин можуть зробити щеплення безоплатно.

Протипоказання для вакцинації КПК

Перелік протипоказань для вакцинації КПК невеликий. Вакцинацію не роблять, якщо є високий ризик серйозної реакції, а також людям у станах, коли імунна відповідь на введenu вакцину не сформується. Наприклад:

- 1. Гостре захворювання**, що супроводжується температурою, вищою за 38°C.
- 2. Серйозна алергічна реакція** (анафілактичний шок) на попередню дозу вакцини чи коли відомо про алергічну реакцію на один із компонентів вакцини (наприклад, на желатин, неоміцин тощо).
- 3. Захворювання і стани організму, при яких після введення вакцини імунітет може не сформуватися** (наприклад, в умовах хімієтерапії в онкологічних хворих; при вживанні великих доз стероїдних гормонів та інших ліків, що пригнічують імунітет; при СНІДі).
- 4. Вагітність.** Вакциною КПК не щеплюють вагітних, адже вона містить живі віруси. Щеплення проти кору рекомендовано зробити на етапі планування вагітності або підготовки до неї.

Після гострих захворювань щеплення можна робити відразу після одужання. Так само після операції: не потрібно чекати, наприклад, місяць — щеплення можна робити, щойно дитина почне почуватися добре після хірургічного втручання. До речі, не слід відмовлятися від вакцинації живою вакциною і перед плановим оперативним втручанням: якщо дитина відчувається добре, відкладати щеплення КПК немає причин.

Важливо, щоб батьки не відкладали щеплення КПК надовго, позбавляючи дитину захисту від кору, а також не відкладали щеплення після тимчасових протипоказань на невиправдано тривалий час.

ВАКЦИНАЦІЯ ВІД КОРУ: ПРО ЩО ПОТРІБНО ПАМ'ЯТАТИ

Підготовка до щеплення не потрібна!

Вакцинація не вимагає змін звичного способу життя: не потрібно дотримуватися дієти, приймати ліки, наприклад, жарознижувальні чи протиалергічні препарати, перед щепленням. Не потрібні аналізи крові, сечі, «імунограма». Ані в наказах МОЗ України, ані в міжнародних рекомендаціях не зазначено жодних додаткових обстежень.

Лікар огляне дитину перед щепленням, розповість про можливі реакції, назве симптоми, за яких необхідно звертатися по медичну допомогу, а також повідомить, коли потрібно зробити наступне щеплення.

Стежте, щоб вакцини вводили правильно

Вакцину ніколи не вводять у сідницю. Якщо вакцина потрапить у жировий прошарок, вона може втратити свої властивості. Якщо зачепити голкою сідничний нерв, це може призвести до больового синдрому та інших порушень.

Зауважте, що:

- дітям до трьох років укол роблять у передню поверхню стегна;
- дорослішим дітям укол роблять у плече.

Після щеплення спостерігайте за дитиною

Не йдіть із поліклініки одразу після щеплення. Залишіться на 15 хвилин, щоб лікар міг побачити, що в дитини немає реакції негайного типу на вакцину.

Незначне почервоніння та дискомфорт у місці ін'єкції, підвищення температури чи іноді легкі висипи на шкірі — це нормальні реакції на щеплення. Ці симптоми — ознака того, що вакцина діє та організм дитини формує імунітет. Вони зазвичай самі минають за кілька днів.

Якщо підвищена температура турбує дитину, ви можете дати їй жарознижувальне — відповідно до порад вашого лікаря.

Зверніться до лікаря, якщо:

- у дитини висока температура, яка важко збивається жарознижувальними препаратами;
- дитина тремтить або здригається так, наче їй холодно;
- дитина млява, дуже зблідла;
- дитина відмовляється від води та їжі, блює;
- дитина виражено занепокоєна, довго плаче.

НАЙПОШИРЕНІШІ ЗАПИТАННЯ ПРО ЩЕПЛЕННЯ ВІД КОРУ І ВІДПОВІДІ НА НИХ

Чи можна вакцинуватися під час спалаху кору?

Під час спалаху надзвичайно важливо захистити дитину від кору. Якщо дитині виповнюється 12 місяців або 6 років, якщо дитина пропустила планове щеплення від кору раніше — вакцинуватися вкрай потрібно! Щеплення — єдиний надійний спосіб здобути захист від інфекцій. Так само якщо дорослий не має щеплення, його потрібно зробити.

Який порядок дій у разі, якщо невакцинована людина контактувала з хворим на кір?

Після контакту з хворим на кір така людина має отримати вакцину від цієї хвороби протягом перших 72 годин. У деяких випадках є показання для екстреної профілактики шляхом введення імуноглобуліну.

Навіть якщо минуло понад 72 години з моменту контакту, все одно варто провести вакцинацію КПК якомога раніше.

Якщо людина вже має одне щеплення й контактувала з хворим на кір, то незалежно від її віку потрібно ввести другу дозу вакцини, але не раніше, ніж через один місяць після попередньої дози КПК.

Чи можна вакцинувати дітей, які мають хронічні захворювання?

Діти, що мають бронхіальну астму, цукровий діабет, муковісцидоз, онкологію чи інші хронічні захворювання, потребують щеплення в першу чергу, адже ризик зараження кором і розвитку серйозних ускладнень після хвороби у них значно вищий.

Якщо батьки вказують на те, що записи про щеплення їхньої дитини є неправдивими, та/або не пам'ятають, які із записаних у довідці дитини щеплень робили насправді?

У такому випадку батькам треба звернутися до медичного закладу і зробити дитині щеплення. Додаткове щеплення від кору НЕ шкодить дитині, а навпаки — посилює захист.

Якими є ризики відмови від вакцинації?

Імовірність заразитися кором для невакцинованої людини, яка контактувала з хворим на кір, становить 90%. У понад 5% людей, які перехворіли на кір, розвиваються порушення здоров'я на все життя.

Ризик ще можна описати так: з 1000 людей, які заразилися кором, 1 помирає, 1 хворіє на енцефаліт, а 50 отримують тяжкі ускладнення.

Чому не варто покладатися на «природний імунітет»?

Якщо невакцинована дитина заразиться і перехворіє на кір, у неї, певна річ, сформується природний імунітет проти цього захворювання. Однак кір має тяжкий перебіг (хворий часто потребує госпіталізації). Хворі на кір довго залишаються заразними, їх потрібно ізолювати на тривалий час. Інфекція може викликати ускладнення (отит, пневмонію, енцефаліт), призвести до інвалідності чи смерті.

Чому деякі люди хворіли, навіть якщо були повністю вакциновані?

Імовірність захворіти після щеплення існує, адже жодна вакцина не може дати 100% захисту. Проте навіть якщо щеплена людина захворіє, хвороба буде мати значно легший перебіг, без серйозних ускладнень.

У 3–5% людей не формується імунітет після вакцинації. Тому ті, чий організм не відповів на вакцину, повинні бути захищені колективним імунітетом, який досягається завдяки високому рівню охоплення щепленнями.

До того ж варто зважати на те, що деякі відомості в довідках про щеплення можуть не відповідати дійсності. Крім того, захворіти можуть ті, кому ввели вакцину, яка зберігалася в неналежний спосіб і втратила свої властивості.

Як зробити щеплення, якщо ваш лікар/педіатр не доступний або ви в іншій області?

Необхідні щеплення можна зробити в будь-якому медичному закладі, де є вакцини. Для цього не обов'язково укладати декларацію із тим лікарем чи педіатром, до якого ви звернетесь щодо вакцинації.

Інформацію, як і де вакцинуватися в регіоні, у якому ви перебуваєте, можна отримати в лікаря або за телефоном гарячої лінії Національної служби здоров'я України (НСЗУ): 16-77.

Куди звернутися в разі виникнення запитань щодо щеплень?

З 9:00 до 18:00 з понеділка по п'ятницю фахівці й фахівчині Національної гарячої лінії **«Спільно до здоров'я»** консультують щодо:

- щеплення дітей та дорослих;
- грудного вигодовування та харчування дітей до 3 років.

Номер телефону гарячої лінії **«Спільно до здоров'я»**: **0 800 351 896**

На ваші запитання відповідатимуть медичні працівники, експерти з вакцинації, а також консультантки з грудного вигодовування. Дзвінки безкоштовні зі стаціонарних телефонів та мобільних номерів усіх операторів в Україні.

Лінію створено ЮНІСЕФ та Українським католицьким університетом у партнерстві з Міністерством охорони здоров'я за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) у співпраці з ГО «Асоціація сімейних медичних сестер», ГО «Вакцинація».

Пам'ятайте!

Вакцинація є законним правом кожного й кожної з нас на захист від інфекцій, які можуть призвести до ускладнень або смерті.

Вакцинація — це також наш обов'язок: перед нашими дітьми, рідними, громадою і всіма людьми, які мешкають в Україні. Захищаючи наших дітей і себе від небезпечних хвороб, ми водночас робимо внесок у захист України.

Брошура реалізована в рамках проєкту «Програма ЄС Міцні регіони — Спеціальна програма підтримки України» за співфінансування Європейського Союзу (ЄС) та Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) та імплементовано Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. Зміст цієї публікації щодо означеної діяльності, однак, належить виключно до відповідальності UNICEF Україна. Думки, висновки або рекомендації належать авторам або укладачам публікації і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу, Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) і Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ).